

איש וביתו

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו - המפרשים ובראשם רש"י ביארו מה הטעם שהתורה חזרה על שמותם של היורדים מצרימה, אחרי שכבר נכתבו בפרשת ויגש? ועוד יש להבין את סיום הפסוק "את יעקב איש וביתו באו", מה הצורך להדגיש את צורת ירידתם יחד עם יעקב אבינו, כל ראש בית אב עם ביתו, הרי בסך הכל היו שבעים נפש, ובודאי המניין כולל כל אחד מהשבטים עם אנשי ביתו?

מבאר החפץ חיים שיש כאן לימוד על צורת ירידת בני ישראל למצרים, שלא היה כאן מעבר מארץ לארץ של משפחה מורחבת, אלא העתקה של כל הנהגת הבתים שבנו יעקב ובניו בארץ כנען וקבעו דפוסי התנהגות על פי דרך ה', וגדרו עצמם מכל הסובב אותם, שלא יושפעו מאחרים. כשירדו למצרים היו צריכים לבנות את הבתים מחדש, לפי אותה מתכונת שהתווה להם יעקב אביהם. ודבר זה שמר עליהם שלא שינו לשונם שמם ולבושם.

לפיכך מדגיש הפסוק "איש וביתו באו", וחוזר על שמותם של היורדים מצרימה, ללמדנו כי בואם למצרים, היתה עם יעקב בדרך ישראל סבא. כעין זה מבאר רש"י בפרשת ויגש את החילוק בין תולדות עשיו שנאמר בהם "נפשות ביתו" בלשון רבים, לבין תולדות יעקב שנקראו תולדותיו בלשון יחיד - "שבעים נפש". אצל עשיו היו עובדים לאלהות הרבה, וכל אחד עושה מה שרוצה, ואין מסגרת משפחתית מחייבת ומקרינה אלא איש באמונתו יחיה, והתוצאה היא שאין קשר בין אחד לשני, לעומת בני יעקב שגם בירידתם מצרימה שמרו על התא המשפחתי והמשיכו את קדושת הבית היהודי גם בתוך טומאת מצרים.

מסופר על יהודי גביר ברוסיה ושמו דייניס שהיה תומך נלהב בישיבות. והנה יום חורפי אחד הוצרך רבי יצחק אלחנן זצ"ל לבוא לביתו כדי לבקש תמיכה לישיבה. בדרך המושלגת, דבק בוץ למגפיו של הרב, ולא ידע איך ייכנס לביתו המהודר של הגביר. עלה בדעתו לדפוק בדלת צדדית ולקרוא לגביר לצאת. חרד הגביר לקראתו והתפלא מדוע לא הגיע דרך הכניסה הראשית. הסביר לו הרב שלא רצה ללכלך את שטיחיו היקרים. מששמע כך הגביר, הפציר ברב להיכנס דוקא דרך הסלון, כדי שתראינה בנותיו שהתורה ומחזיקיה שוים יותר מאלפי זהב וכסף. וכך עשה. לימים זכו בנותיו להינשא לראשי ישיבת טלז.

שיא תורני

♦ ההר עם הכי הרבה שמות ♦

הר החרמון הוזכר בתורה בארבעה שמות שונים: שניר, שריון, חרמון, שיאון. לכל שם משמעות שונה. שיאון: על שם גובהו (פסגת הר החרמון נישאת מעל כל ההרים בסביבה). חרמון: בגלל הקור השורר בו. שריון: מגן על סביבתו כשריון. שניר: מלשון המלה "שלג" בכנענית (רש"י).

עצה טובה

כדי שהתפלה לא תאמר במהירות ובלי כוונה, כדאי לתת מרווח נשימה בין כל שנים ושלושה מלים, ולא לומר הרבה מלים בנשימה אחת ("יסוד ושורש העבודה" שער ה' פרק א').

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סעדון זצ"ל

"כל אדם שיש לו הרגש שהשי"ת מצטער ממעשיו כשחוטא, לא יהיה לו שום רגש של בושה מלעג בני אדם שרואים אותו מקיים המצוות." ("מגיד חדשות" ח"י עמ' ש"נ).

ואת המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האותות (ד' י"ז)

אפשר לפרש בס"ד על פי מה שאמרו חז"ל (הובא בספר דבר השוה) שהיו חקוקים על המטה ראשי התיבות של עשר המכות שהם דצ"ך עד"ש באח"ב, והם עולים בגימטריא כמנין אשר. וזה מה שרמז לו, שבמטה שרשומים ראשי תיבות המכות העולים למנין אשר - תעשה בו את האותות. (הגאון רבי משה לוי זצ"ל).

כבד לב פרעה (ז' י"ד)

יש לפרש בדרך רמז שכנבד שבבהמה [עי' בשמו"ר פ"ט פיס' ח' שמפרש תיבת "כבד" דכאן דקאי על כבד שבגוף ע"ש] וכן לב הכשרם לאכילה הוא ע"י "פרעה" היינו פריעה כלומר קריעה, על דרך מ"ש בשבת דף קי"ט ע"ב כל העונה אמן יש"ר מברך בכל כוחו "קורעין" לו גזר דינו שנא' "בפרוע פרעות בישראל" וגו' מ"ט בפרוע פרעות משום דברכו ה' ע"ש. (הרה"ג ר' רחביה חדוק שליט"א).

נקודת חן • עובדיה חן

פרקו לא נאה

לאורך ספרו חומש "בית נאמן", מעיר מרן שליט"א על מקומות רבים שמחלק הפרקים הנוצרי טעה והטעה, ובפרט במקומות שהם נגד חלוקת הפרשיות המקובלת לנו למשה מסיני (וכבר הבאנו לעיל שתי דוגמאות).

למרבה הגיחוך, כבר בפרק השני של התורה נפל אצלו שיבוש גם, שפתח את פרק ב' בפרשת ויכולו כאילו זה ענין חדש, בשעה שכל ילד מבין שהיא שייכת לסיום פרק א' בבראשית, והיה צריך להתחיל פרק ב' מ"אלה תולדות השמים". ובעל פה הליץ על זה מרן "בראשו נגעו" (ויקרא י"ג מ"ד).

יש מקום שמצא מרן שליט"א שהמחלק חילק הפרקים שלא כהוגן בעקבות טעות בהבנת הטייתה של מלה אחת:

פרק ל"ו בחומש שמות פותח בפסוק "ועשה בצלאל ואהליאב" וגו'. מחלק הפרקים חשב שהמלה "ועשה" לשון עבר, והוא סיפור התורה, ולכן פתח פרק חדש, בשעה שלפי האמת זה המשך דברי משה רבנו לישראל, המתחילים מ"ראו קרא ה' בשם" (לעיל ל"ה ל') ומסתיימים ב"לכל אשר צוה ה'" (ל"ו א'). ופירוש "ועשה" - ויעשה בעתיד, בוי"ו ההיפוך. וזה מוכרח, שהרי אח"כ כתוב "ויקרא משה אל בצלאל ואל אהליאב וגו' ויקחו מלפני משה" וגו', ואיך יתכן שכבר עשו לפני שלקחו את החומר. וע"ש שחלוקה זו הטעתה ככל הנראה את אחד מגדולי המפרשים שחשב ש"ועשה" הוא לשון עבר, ובעקבות זה הקשה קושיא מסוימת.

כיום החלוקה המקובלת ביותר של התנ"ך היא החלוקה לפי פרקים. מה שמעניין שדוקא חלוקה זו לא ממקור ישראל יצאה, אלא היא לא פחות ולא יותר מעשה ידי כומר נוצרי בשם גירונימוס, והראשונים ז"ל לא ידעו ממנה כלל. בפעם הראשונה שנדפס התנ"ך בויניציא בשנת ר"פ הדפיסו לפי חלוקה זו, וכך מציינים מאז בכל הספרים. בסוף חומש "בית נאמן" בראשית (ערך "פרקי התנ"ך"), מעלה מרן השערה שחלוקה זו התקבלה אצלנו מסיבה טכנית, מאחר שבויכוחים בימי הבינים בין חכמי ישראל ולהבדיל חכמי הגוים, כל אחד היה מביא ראיה לדעתו מפרק פלוני פסוק פלוני, והיה נוח להם שיהיו כולם מסודרים באותו סדר ובאותם פרקים. וכעת אחרי מאות שנים שכל הספרים מציינים כך, כבר לא ניתן לשנות סדרי בראשית. אגב, הוא מביא שם שהאברבנאל לא היתה דעתו נוחה מחלוקה זו שהיא זמורת זר בכרם ישראל ולכן הציע חלוקה שונה משלו. ובעל פה (עלון בית נאמן מס' 38) ביאר שחלוקת הפרקים התקבלה יותר כי היא מאורגנת יותר על פי התוכן, ואילו חלוקת הסדרים מקפידה בדרך כלל להתחיל ולסיים בדבר טוב, והרבה פעמים יוצא שההתחלה או הסיום באמצע ענין.

עקבות לכך שחלוקה זו יצאה מיד בן נכר, מביא שם מרן מכך שבכל י"א פרקים הראשונים של ספר משלי, כל פרק מסיים בדבר לא טוב, בניגוד לכלל שיש לסיים בדבר טוב (ש"ע סי' קל"ח).

הפתגם: "דברים היוצאים מן הלב - נכנסים אל הלב".

7. **דיכוי** - את זמן הכתיבה תייחד לזמנים שמוחך צלול (בשעות הבוקר או אחרי מנוחת הצהריים). בזמנים כאלו תוכל לכתוב במחצית מהזמן. כמו כן, כאשר אתה נעצר בכתיבה ומתקשה בניסוח, שמור את הכתיבה לזמנים הנ"ל.

8. **אחריות** - נסה לחוש בעת הכתיבה כאילו אתה מרצה דברך לפני קהל אלפים. הרגשה זו תגרום לך לחשוב על כל מלה טרם כתיבתה, ולשפר את סגנוןך.

9. **כתיבה ברצף** - בפעם הראשונה שבה אתה כותב את הרעיון שעלה בדעתך, כתוב בצורה שוטפת ספונטאנית ורצופה, תן לרעיונות לזרום מאליהם, בלי לחשוב תוך כדי הכתיבה על מה לכתוב, כיצד לעבד את הסגנון, וכיצד יגיב הקורא. הביקורת תיעשה רק לאחר מכן.

10. **מקצב (ריתמוס)** - האזן היטב לצליל העולה מן המלים והשורות הנכתבות, הקשב לקצב, שמור על אחידות, זהה מלים צורמות שאינן משתלבות היטב בטקסט, ובדוק אם יש צורך לשנות את מיקום המלה במשפט. כדי לחוש זאת היטב, מומלץ לקרוא בקול את אשר כתבת.

1. **סניבה טובה** - הקפד שהסניבה שבה אתה כותב תהיה שקטה, נקיה ומסודרת.

2. **דף נאה** - כתיבה על דף נאה ללא קמטים, משורה על הכותב רגיעה והרחבת הדעת, וגורמת לכך שסגנון ויפוי כתיבתו יהיו צחים ונאים.

3. **'טריות'** - הקפד לשמור על 'טריות' הדברים, ותיכף ומיד כשמבצבץ הרעיון במוחך, העלהו על הכתב. דחיית הכתיבה לזמן אחר, תגרום שהדברים לא יבואו לידי ביטוי בצורה ברורה ומושלמת, ופעמים ששוכחים בכלל לכתוב את הרעיון.

4. **הבנה** - הבנה טובה וברורה של מה שאתה מעוניין לכתוב, תסייע לך להתבטא בקלות ובאופן מושלם. אם אתה מעוניין להיטיב לתאר, קח פסק זמן, תאר וצייר את התיאור במחשבתך, נסה לחוות אותו כאילו הוא מתרחש בזה הרגע מול עיניך, ולאחר מכן העלהו על הכתב. לפעמים גם צריך להתפעל בצורה מלאכותית, כדי שהדבר ישפיע על הפנימיות.

5. **מצב רוח** - העדף לכתוב בזמן שמצב רוחך מרומם.

6. **התרגשות** - נסה להתחבר למה שאתה כותב ולהתרגש מהדברים. רק מה שנכתב בהתרגשות, יקרא בהתרגשות. ויכון בזה

רבי חייא - תורתו חקוקה בלב תלמידיו

במסכת מנחות (מ"ד ע"א) מסופר על יהודי שהיה זהיר במצות ציצית, וניצל מנסיון גדול בזכות שעלו בראשו פסוקי מצות ציצית ונדמו עליו כארבעה עדים. וממשיכה הגמרא: "אמרה לו איני מניחך עד שתאמר לי מה שמך ומה שם עירך ומה שם רבך ומה שם מדרשך שאתה למד בו תורה. כתב ונתן בידה עמדה וחילקה כל נכסיה שליש למלכות ושליש לעניים ושליש נטלה בידה חוץ מאותן מצעות, ובאת לבית מדרשו של ר' חייא..."

נראה שביקשה לדעת גם מה שם רבו ומה שם בית מדרשו שלמד בו תורה, ולא הסתפקה בשמו ובשם עירו, כיון שהתפעלה מכך שפסוקי התורה היו טבועים בו עד שגם בשעת הנסיון הגדול דלית דמדכר ליה ליצר הטוב עמדו פסוקי התורה מול עיניו והניאוהו מהמעשה החמור. ביקשה איפוא לדעת מהו בית היוצר שמוציא תלמידים כאלה.

ובאמת אין פלא שפסוקי התורה היו חקוקים כל כך בלבו של אותו יהודי, שכן הוא היה מחניכי בית מדרשו של רבי חייא, שבמעשיו הגדולים עשה לתורה שלא תשתכח מישראל בכך שהיה דואג שבתורה שהוא מנחיל לא יהיה רבב ממקור חיצוני. וזאת עשה בתהליך ארוך וממושך על ידי שהיה זורע פשתן וכותנה, קוצר אותם ושוטחם לייבוש, לאחר ניפוץ טווה מהם חוטים, שמהם שוזר חבלים לצורך הכנת מלכודות לצידת צביים. מהעור של הצביים היה עושה מגילות שבהם היה מלמד תלמידיו תורה טהורה (בבא מציעא פ"ה ע"ב).

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א

(מתוך ספר "מקור נאמן" ח"ד שעתיד בע"ה לראות אור)

שאלה: בביתי ישנו מרתף שימש אותנו לצרכי אירוח וכדומה. לפני כשבועיים החלטנו להקים במרתף בית כנסת זמני, עד שימצא מבנה קבע לבית הכנסת ביישובינו. עשיתי תנאי בעל פה, שהמרתף ישמש כבית כנסת זמני וישוב לשמש אותנו לצרכים פרטיים כאשר בית הכנסת יתפנה. הבנתי שעדיף להעלות את התנאי האמור על הכתב, ורציתי לדעת מה הנוסח הנכון שעלי לכתוב?
תשובה: לרשום שלט בבית הכנסת: בית הכנסת כאן זמני. נבנה על תנאי עד שימצא מבנה-קבע לבית הכנסת ביישוב, ואז אפשר להשתמש בחדר זה לשימושים פרטיים.

שאלה: מנורה בבית הכנסת שהוחלפה, האם מותר לתלות אותה בבית?

תשובה: יש לשלם תמורתה לבית הכנסת, או לקנות בכסף חומשים וסידורים.

שאלה: ביום שמוציאים שני ספרי תורה, האם מגביהים את שניהם או רק את הראשון, וכיצד היה המנהג בתונס?
תשובה: רק את הראשון. כך מפורש בשלחן ערוך (ס"ס קמ"ז). וכן המנהג בתונס.

פסוק בזמנו - פסוק מהפרשה הרומז על הזמן בו נקראת הפרשה

לא במקרה חלה תמיד פטירת הרמב"ם (כ' בטבת) בשבוע שקוראים פרשת שמות או מיד למחרת שבת שמות, בה קוראים: "ויבואו הרועים ויגרשום ויקם משה וישיען וישק את צאנם" (שמות ב, יז) - "ויבואו הרועים ויגרשום" בגירושין ושמדות בימי הביניים, גזירות חרב בן-תומרת בספרד ובצפון אפריקה, מסעי הצלב בצרפת, שמדות וגזירות בתימן, והנה: "ויקם משה וישיען", הוא רבנו משה בר מימון בספרו הגדול "היד החזקה", "וישק את צאנם", צאן קדושים המוני בית ישראל, שאינם יכולים לדלות מים מן הבאר העמוקה, מים התלמוד (ולכן כתיב הרעים חסר וא"ו, קרי ביה הרעים). (מרן ראש הישיבה הגר"מ מאזוז שליט"א בקובץ "כסא המלך").

"ואלה שמות" נוטריקון: וחייב אדם להשלים הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום. (מרן החיד"א ב'חומת אנך' בשם רבנו אפרים). טעם שבא רמז זה בתחלת ספר שמות (ולא בתחילת התורה), לומר שאפילו בשמות השבטים כגון ראובן ושמעון וגו' שאין שום תוספת בתרגום על המקרא ג"כ צריך לומר שמו"ת, וכדאיתא בש"ס (ברכות דף ח' ע"ב) ואפי' עטרות ודיבון. וזהו שאמר ואלה שמות בני ישראל, שגם בשמות בני ישראל חייב לקרוא שמו"ת. והטעם שנרמז כאן ולא בתחלת התורה, לומר שאפילו לא התחיל לקרוא שמו"ת בתחלת התורה לא יתייאש ויתחיל כאן [שזה תחילת חומש וקל יותר לפתוח דף חדש, מאשר באמצע החומש]. (מרן ראש הישיבה הגר"מ מאזוז שליט"א בחומש בית נאמן).

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה, ראשי תיבות "השבים", וסופי תיבות "תהלים", רמז שבימי השובבי"ם המתחילים בפרשת שמות אפשר לשוב מחטא נעורים על ידי קריאת תהלים (דברי יחזקאל להרה"ק משינאוהו פר' שמות). גם בפרשת וארא הנקראת בעיצומם של ימי השובבי"ם וחשובה כפ"ד תעניות יש רמז למנהג לעשות תענית דיבור בפסוק: "ושמתי פֶּדֶת בין עמי ובין עמך (שמות ח' י"ט). פֶּדֶת כתיב חסר ו', ר"ת פ"ד תעניות ולמפרע פדת ר"ת תענית דיבור פדיון (רמז זה הובא בחומש בית נאמן).

נר ה' נשמת אדם

לע"נ לאה בת שרה ע"ה
לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל
לע"נ יוסף יצחק ז"ל בן שושנה תבלח"ט

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רחל בת מוזל ע"ה
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל

להצלחת פסח יוסף בן מלכה הי"ו

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com